

מקורות פרשת ויגש ה'תשפ"ו תעלומת המחילה: האם יוסף סלח לאחיו?

רמב"ם שבת ב,טז: נתכוון להעלות דגים והעלה דגים ותינוק - פטור, ואפילו אם לא שמע שטבע, הואיל והעלה תינוק עם הדגים [ונמצא שלא עשה מעשה אסור].

חשק שלמה חושן משפט ב: מה שהביא ראייה מהא דפורש מצודה להעלות דגים והעלה תינוק ודגים דקיימא לה כרבה דפטור, משום דאזלינן בתר מעשיו ולא בתר כוונתו, הדבר שונה משום שבאותה מלאכה של צידה הייתה הצלת נפשות. אבל אם היה ידוע שהעלה הדגים בתחילה [ואחר כך נפל שם התינוק] גם לרבה חייב שהרי גם המחשבה וגם המעשה היו באיסור.

4. תניא אגרת הקודש סימן כה: אמרו רז"ל 'כל הכועס כאילו עובר עבודה זרה'. והטעם מוכן לירדעי בינה, לפי שבעת כעסו נסתלקה ממנו האמונה, כי אילו היה מאמין שמאת ה' היתה זאת, לא היה בכעס כלל. ואף שבן אדם שהוא בעל בחירה מקללו או מכהו ומתחייב בדיני אדם ובדיני שמים על רוע בחירתו - אעפ"כ על הניזק כבר נגזר מן השמים והרבה שלוחים למקום ... וכמו שכתוב (אצל דוד ושמעי): 'כי ה' אמר לו קלל'.

מלכים א ב,ט: והנה עמך שמעי בן גרא בן הימיני מבחרים והוא קללני קללה נמרצת... ואשבע לו בה' לאמר אם אמינתך בחרב, ועתה אל תנקוהו כי איש חכם אתה.

ליקוטי שיחות ה/247 הערה 48: מכיון שמה שגמלוהו, הרי 'מאת ה' הייתה לו' וכל דעביד רחמנא לטב עביד, לכן צריך לגמול עמהם טובות כי עשו זאת בשליחותו של הקב"ה שגזר עליו ה'טב דעביד'.

רמב"ן ויקרא יט,יז: 'לא תשנא את אחיך בלבבך' - בעשותו לך שלא כרצונך - [אל תשנאנו] אלא תוכיחנו מדוע ככה עשית עמדי... כי בהוכיחך אותו יתנצל לך או ישוב ויתוודה על חטאו ותכפר לו.

1. בראשית מה: ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כי מכרתם אתי הנה, כי למחיה שלחני אלוקים לפניכם: כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ ועוד חמש שנים אשר אין חריש וקציר: וישלחני אלוקים לפניכם לשום לכם שארית בארץ ... שם נ: ועתה אל תיראו, אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם.

משלי כ,כב: 'אל תאמר אשלמה רע, קווה לה' ויושע לך'.

זוהר א רא,א: פסוק זה נאמר ביוסף הצדיק, שלא רק שלא שילם רע לאחיו אלא גמל עמהם חסד... רבי אבא היה יושב בשער העיר לוד וראה אדם ישן על בליטת עפר שיצאה מההה התקרב נחש להכישו ויצא שרץ והרג את הנחש. כשקם משנתו נפלה בליטת העפר והתמוטטה אל העמק. שאלו רבי אבא מה מעשיך שגרם לך הקב"ה שני ניסים? אמר: אין אדם שעשה לי רעה ולא התפייסתי אתו, ואם לא יכולתי להתפייס עמו, לא הייתי עולה על מיטתי עד שמחלתי לו, ולא עוד אלא שהשתדלתי לעשות עמו טובות. בכה רבי אבא: גדולים מעשיך מיוסף הצדיק, שהוא ריחם לאחיו ואתה מרחם לכל אדם, וראוי אתה שייעשה לך נס על נס.

תניא סוף פ"ב: המוח שליט ומושל ברוח שבלבו לעשות ההפך ממש - להתנהג עם חברו במידת חסד וחיבה יתרה מודעת לו ... ואדרבה לגמול לחייבים טובות, כמ"ש בזוהר ללמוד מיוסף עם אחיו.

ליקוטי שיחות ה/247 הערה 48: מכיון שמה שגמלוהו, הרי 'מאת ה' הייתה לו' וכל דעביד רחמנא לטב עביד, לכן צריך לגמול עמהם טובות כי עשו זאת בשליחותו של הקב"ה שגזר עליו ה'טב דעביד'.

2. בראשית נ: ויראו אחי יוסף כי מת אביהם ויאמרו לו ישטמנו יוסף והשב ישיב לנו את כל הרעה אשר גמלנו אתו: ויצו אל יוסף לאמר אביך צוה לפני מותו לאמר: כה תאמרו ליוסף אנא שא נא פשע אחיך וחתאתם כי רעה גמלוך ועתה שא נא לפשע עבדי אלוקי אביך - רש"י: מהו 'ויראו'? שהיו רגילים לסעוד על שולחנו של יוסף והיה מקרבן בשביל כבוד אביו ומשמת יעקב לא קירבן.

רבנו בחיי בראשית נ,יז: והנה אחיו בקשו ממנו מחילה ולא ביאר הכתוב שמחל להם... לא ראינו שיזכיר הכתוב מחילה ביוסף ולא שיודה להם שישא פשעם וחתאתם. ואם כן מתו בעונשם בלא מחילת יוסף ואי אפשר להתכפר עונם רק במחלתו. ועל כן הוצרך העונש להיותו כמוס וחתום להיפקד אחר זמן בעניין עשרה הרוגי מלכות.

3. אור החיים נ,כא: הרי זה דומה למתכוון להשקות חבירו כוס מוות [כוס רעל] והשקהו כוס יין, שאינו מתחייב כלום והרי הם פטורים וזכאים בדיני שמים.